

niet volgen, de wijze waarop hij den invloed van het Marxisme beschrijft, dwingt tot ernstig nadenken. „Het ressentiment“⁵⁾, het gevoel van belediging en wrok, verkreeg de heerschappij... nu de overwinning is behaald, verandert de revolutionaire strijder in een wreker“. Op hun beurt worden de „verdrukt onderdrukkers en de lijdenden geweldenaars“. Het Marxisme heeft aan de arbeidersmassa, aldus het betoog, de definitieve overwinning en vernietiging beloofd van allen, die als wrede „overheerschers“ werden voorgesteld. De atheïstische propaganda heeft de Kerk en het geloof gebrandmerkt als middelen, die moesten dienen om de massa te onderdrukken. Dat maakte die massa begeerig naar wraak. „In het uur van de overwinning staat hij op tegen de Kerk, de religie, tegen God. Hij ijvert tegen God, ontwijft de religie, verwoest den tempel en martelt de geestelijkheid... de anti-religieuze geesteshouding is een uitdrukking van de belediging, die naar vergelding zoekt, en zich wrekt voor het ondervonden onrecht.“ De suggestieve prediking van het Marxisme heeft in Rusland ontzaglijk veel kwaad gesticht. De verkondiging van de mythe van het proletariaat, heeft de zielen gegrepen. „De mythische idee is een machtige historische kracht“.

Wanneer Berdjajew de gevolgen aanschouwt, die de overwinning der Russische revolutie heeft gehad, keert hij zich met kracht tegen elke loochening van God. „In zijn triomf wordt het atheïsme zelf tot vervolger; het verwekt nieuw onrecht, het verbreidt het kwaad en brengt een onmetelijk lijden met zich mede... het wordt amoreel, niet slechts in de theorie, maar ook in het leven; het roept een machtigen vloed van lage instincten te voorschijn en versmaadt tenslotte de gerechtigheid...“

Berdjajew is zich als opeens klaar bewust, dat de „uitschakeling van de Godsidee“ volstrekt niet „de vrijheid aan den mensch brengt“. „Integendeel“, zegt hij, „in het menschelek bewustzijn ontstaan nu geheimzinnige, onmenselijke energie-vormen, en deze breiden over den mensch, die aan hen is overgeleverd, hun daemonische macht uit“.

De mensch, die God loochent, is een prooi der zonde. Hij is tot alles in staat. De wrok drijft hem, het ressentiment regeert hem geheel. Een verheerlijking van het nihilisme tegenover het marxistische atheïsme is bij het licht van deze waarheden onmogelijk. De geschiedenis der Russische revolutie is één voortgaande verwerping van God.

...

Het is o.i. noodzakelijk, dat steeds weer wordt gewezen op de werkelijke betekenis der Russische revolutie. Vooral in den tegenwoordigen tijd, nu de neiging om het sociale en economische werk in Rusland te verheerlijken, voortdurend toeneemt. Want — het is ons weer gebleken uit het nieuwste boek⁶⁾ van Sidney en Beatrice Webb —, de geest van het hedendaagsche Rusland openbaart zich in een „energieke uitroeping van de religie, en speciaal van de Christelijke religie, van het eene eind der Sovjet-unie tot het andere“. Er zijn genoeg menschen, die dat — evenals het genoemde echtpaar — heelemaal niet zoo erg vinden, mits het maar tactisch en althans zonder veel geweld geschiedt.⁷⁾

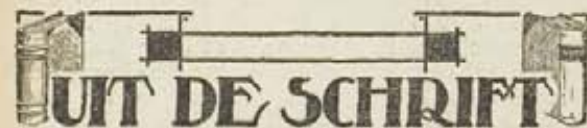
Mede daarom willen we nog eens goed luisteren naar de klacht van Berdjajew over een volk, dat God niet wil kennen.

A.

B. t. B.

5) Men moet natuurlijk met dat „ressentiment“ zeer voorzichtig zijn. „Psychologische verklaringen“ hebben hun grenzen. Zie ook noot 10 in het vorige artikel.

6) „Soviet Communism“, dl II, pag. 1010 e.v., 1134 en 1135.



UIT DE SCHRIFT

De verreezen Christus regelt de binding aan de Zijnen.

Jezus zeide tot hem: Omdat ge Mij gezien hebt, Thomas, zoo hebt gij geloofd; zalig zijn zij die niet zullen gezien hebben, en nochtans zullen geloofd hebben.

Joh. 20: 29.

Wanneer Christus acht dagen na Zijn verschijning in den kring Zijner jongeren opnieuw de apostelenschaar met een bezoek van Zijn triumerenden en gloriërenden Persoon vereert en verblijdt, dan schijnt dit schoone uur van samen-zijn alleen in de geestelijke krankheid van Thomas zijn oorzaak te hebben en alleen de genezing daarvan te bedoelen. Als dit doel dan door de aanraking van Christus, geestelijk en lichamelijk, is bereikt en de genezing is bewezen door den uitroep: „mijn Heer en mijn God!“, dan zou de omhoogstrevende Zoon Gods het onderhoud hebben kunnen beëindigen. Maar ook thans blijkt, dat Christus' verschijning niet uitsluitend Thomas en zijn genezing bedoelt, maar dat Christus geen oogenblik Zijn gemeente en de toekomst uit het

oog verliest. Die gemeente ontvangt vooreerst een apostel terug van haar Hoofd, maar tevens benut Deze dit kostbaar oogenblik, om de binding tusschen Zich en de Zijnen te regelen en de vaste bedding te bepalen, waarin deze binding voortaan in normale omstandigheden zich zal voortbewegen. Want de normale verhouding tusschen Christus en de Zijnen dreigde door het, in zekeren zin, abnormale, waar toe de vleeschwording des Woords noodzakelijk tijdelijk geleid had, door ons, de gemeente, te worden miskend en misprezen. Daarom brengt Christus die verhouding weer in den juisten stand: „omdat gij Mij gezien hebt, Thomas, zoo hebt gij geloofd“, dat was nog het abnormale; „zalig zijn zij, die niet zullen gezien hebben, en nochtans zullen geloofd hebben“, dit is het normale.

Het gaat hier om het wezenlijke in de binding aan Christus, n.l. het geloof. Christus bindt de Zijnen aan Zich door middel van, via de Schriften met den band van het geloof. En het essentiële, het normale in het geloof is, dat het niet ziet en tast, niet met zintuiglijke waarneembaarheid gepaard gaat: het geloof is een bewijs der zaken, die men niet ziet. Gelooven en zien, samen, is iets abnormaals, iets, dat tijdelijk noodwendig kan wezen; gelooven zonder zien is het normale.

Ja, wij kunnen verder gaan: gelooven plus zien is niet alleen een buitengewone, maar ook een gevaarlijke weg. Immers zoo spoedig dreigen wij dan van de sfeer des geloofs in die van het ongeloof te vervallen, van de louter onzienlijke dingen, die des Geestes Gods zijn in de louter zienlijke, die... Satans instrumenten zijn! (2 Cor. 4: 18.) Wie gelooven met zien wil verbinden, die begint te twijfelen aan het alleen-onzienlijke, en bevindt zich daarmee op het hellende vlak naar het ongeloof, want twijfel is een langzaam afzakken van het rijk van Christus in de macht van Satan. Eerst zien en dan pas „gelooven“, dat zegt Satan altijd. Satans rijk is een rijk van zienlijke dingen. Satan geeft aan de zijnen altijd meer om te zien en te lasten. Voor Satan hoeft de mensch niet te gelooven, alleen maar te zien. Daarom toonde hij aan Eva de vrucht van den boom, die „goed was tot spijze en een lust voor de oogen“ en aan Jezus al de schatten van de koninkrijken der aarde... „Indien ik niet zie het teeken der nagelen en steek mijn hand in Zijn zijde, ik zal geenszins gelooven“, dat is de taal van het ongeloof, waarbij de duivel goedkeurend glimlacht.

Maar nu gaat de Opgestane Zijn apostel uit de strikken des duivels redden. Hij weet óók wel, hoe het mogelijk was dat Zijn discipel in die strikken verward was geraakt.

Een oogenblik komt Hij Thomas schijnbaar tegemoet in zijn zondig verlangen: „Breng uw vinger hier en zie Mijn handen en breng uw hand en steek ze in Mijn zijde, en wees niet langer ongeloovig, maar geloovig!“

Natuurlijk keurt Christus hier het verlangen van het ongeloof niet goed. Christus zegt niet: het kan in Mijn Koninkrijk óók wel langs den weg van het zien! Neen, het willen wandelen in het louter zienlijke blijft zonde, ongeloof, satanisch. Maar er is hier voor Thomas een verklaarbare aanleiding tot zijn willen zien, en Hij, die onze zwakheid kent, komt hier de zwakheid van Zijn discipel te hulp. Immers, een tijdlang heeft het geloof der gemeente zich mogen verheugen in de zichtbare aanwezigheid van Jezus. Noodwendig ging het geloof toen gepaard met het zien. Dat was echter een abnormale en... gevaarlijke weg van het geloof. En daarom wijst de Opgestane nu den normalen en... zalignakenden weg voor de binding aan de Zijnen: Zalig zij, die niet gezien en nochtans zullen geloofd hebben!

Dit is de band tusschen den Verrezenen en ons! Dit is het normale. Wij wandelen alleen door geloof en niet door aanschouwen. Wij kennen de mystieke unie met Christus, de onzichtbare levensgemeenschap met Hem! Dat is zalig! „Door het geloof tot de zaligheid... in welke gij u verheugt... opdat de beproeving uws geloofs... bevonden worde tot lof en eer en heerlijkheid, in de openbaring van Jezus Christus, denwelken gij niet gezien hebt, en nochtans liefhebt; in denwelken gij nu, hoewel Hem niet ziende, maar geloovende, u verheugt met een onuitspreklijke en heerlijke vreugde; verkrijgende het einde uws geloofs, namelijk de zaligheid der zielen“. (1 Petr. 1: 5-9.)

Niet zien, niets zien! Alleen de Schriften! Alleen gelooven, als ziende!

Dan is het einde: zalig! „Zalig, die niet gezien, maar geloofd hebben!“

Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien!

Wij zien nu nog door een spiegel in een raadsel, maar alsdan zullen wij zien, van aangezicht tot aangezicht!

Zalig, als het geloof overgaat in aanschouwen!

W.

N. S.

KERKELUK LEVEN

„Moet dat nu zóó?“ (XIII)

De onvaste gang van ons kerkelijk leven openbaart zich ook wel in nog andere reacties op de bespreking van vragen van den dag. Een treffend staaltje leverde onlangs iemand, die in een openbare vergadering, waar de bekende kwestie van Calvinistenbond en -congres ter sprake kwam, de bespreking liet afvallen tot dat niveau, waarop door hem gevraagd worden kon, waarom de critiek wel gegadigden der V.U., maar niet van Dr. H. Colijn raakte; werd deze soms ontzien, en was dat niet meten met twee maten? De spreker, die sinds gewoerd heeft een uittreksel van zijn woorden te verifiëren, doet met dergelijke opmerkingen noch de V.U., die immers als geheel volstrekt niet het congres verdedigt, noch Dr. Colijn een dienst, vrees ik. Maar dat dergelijke argumenten in volle vergadering kunnen gebruikt worden, geeft mij een onwennig gevoel. De „critiek“ (d.w.z. de groep, die inzake Calvinistencongres etc. aan de eerste plannen bleef vasthouden) heeft het niet in haar hoofd gehaald, één voor één de menschen te bespreken, die aan congres of bond hebben mee gedaan. Zij heeft beter werk te doen. Zij heeft a. erop gewezen, dat de H.H. Dr. Haitjema, Dr. J. G. Ubbink, Dr. J. C. Aalders etc. niet als leiders van het gereformeerde volk mochten worden aangedien, tenzij dan, dat men de Geref. Kerken in den hoek der secte zou willen duwen; b. publieke artikelen van voorstanders en verdedigers van congres en bond overgenomen en beantwoord. Kan men nu aantoonen, dat Dr. H. Colijn publiek in een persartikel den gang van zaken inzake congres en bond heeft verdedigd, gelijk b.v. „De Heraut“, of een rector der V.U. dit deden, en dat de critiek juist dit ééne artikel van Dr. Colijn ongemoeid liet, dan zouden dergelijke volkstümliche opmerkingen althans een schijn van recht beginnen te krijgen. Thans missen ze zelfs dien schijn.

Intusschen, dat redevoeringen van hoogleraren (spr. was hoogleraar) met dergelijke argumenten komen kunnen, is op zichzelf niet de bespreking waard. Liefst zwijgt men over zulke aangelegenheden, al weet men, dat ze doorwerken in hun oncontroleerbaarheid. Maar ik noem het geval toch even, wijl het me gevraagd is, en vooral, wijl er weer een symptoom in ligt van de onzakelijkheid, die in den laatste tijd ons gereformeerde leven in zijn debatten drukt. Eigenlijk gezegd: den vind ik veel en veel erger dan welke bepaalde misstap ook, waarover in de laatste jaren verschil van meening is gerezen.

Want die onzakelijkheid in de discussies bewijst, dat we in een impasse zitten. Men kan fouten begaan; maar als ze fouten gebleken zijn, is er de mogelijkheid van hun vermindering in de toekomst. Kleet men deze mogelijkheid, dan heeft de publieke polemiek haar nut gedaan en kan men zich verblijden over het samen weer verder gaan op het pad van den vrede. Maar wordt daarentegen elke mogelijkheid van gedragswijziging bij voorbaat afgewezen, en gaat men de aangenomen gedragslijn „verdedigen“, neen, niet met zakelijke contra argumenten, doch op de manier van bovenbedoelden spreker of op de wijze van „De Heraut“, die nog steeds weigert, concrete onwaarheden van persoonlijke aard recht te zetten, dan is het DAT, wat mij met zorg vervult. Fouten kunnen overal begaan worden; maar als zij, die nog nimmer hebben weerlegd, wat „De Reformatie“ inzake congres of bond schreef, hun kracht gaan zoeken in het aanwijzen van (vermeende) incongruenties in de houding der „bezaarden“, of soms maanden aaneen schrijven over de algemeene regelen voor „het discussiëren“, „überhaupt“, zonder het punt, dat door hun eigen beslissing in discussie moest komen en moet blijven komen, ook maar met één vinger aan te raken, dan is het DAT, wat mij met zorg vervult.

Met zorg.

Want de dingen kunnen niet zoo blijven. Men zal inzake het contact met andersdenkenden moeten komen tot een duidelijke verklaring omtrent wat men nu eigenlijk wil: voortgaan op den ingeslagen weg, ja, dan neen. Er is nu langzamerhand tijd genoeg besteed aan onzakelijke polemiek, die óf van de bezwaren der „critici“ een karikatuurbeeld gaf (denk ook eens aan wat verleden week uit „Geref. Kbl. Leeuwarden“ werd geciteerd), óf daar voortdurend langs heen redeneert. En hoe langer men op dit punt (en op andere) een duidelijke beslissing vermindert, des te moeilijker wordt het samenleven onder ons. Men zal moeten kiezen. Zwijgen gaat niet meer; en een „voornaam“ gebaar maakt ook al geen indruk meer.

In een volgend artikel hoop ik deze reeks te besluiten.

K. S.

Over de „Algemeene Genade“.

(Antwoord aan Dr. O. Noordmans.)

XI.

We zouden, gelijk gezegd is, thans met een enkel woord zoeken naar de plaats, die het verbond, al of niet, heeft in de theologie van Dr. O. Noordmans.

Wie het woord „verbond“ zijn historischen inhoud laat behouden, zal moeten toegeven, dat het bij Dr. Noordmans geen plaats heeft. Tot het z.g. werkverbond, gelijk dit een historisch vaststaand begrip is, behoort dat de mensch het verbreken kan; het voorziet immers zelf in het „geval“ van zijn verbreking, door straf te dreigen, en sancties, die in werking treden zullen, zodra dit „geval“ zich mocht hebben voorgedaan. Die

sancties“ treden er door in het verbond, disharmonie, daarmee opgetreden na de van later dat disharmonie, vermen, in dien hoed heeft, en welke allen tuing“, zetten, dheel het oorspangelaten, en mde, christelijke E behoort tot den christendom, d m daarna bepaling van ven te treden, d men, en verv van den mensc sancties, en d sche belofte, n van, en daarm ding des Woord hier op aarde, wederkomst.

Waar, deze d bewust tegen weve opeenvolgt van den tijdwo van niet door d ptele beschou en tijd staat h belofte aan het onophoudelijk v zigs trekt hem van de vaderen door zijn semi-b e revolteeren. E is, die aan de het gereformeer ach, ware Eel maken, dat Dr d de „Pinkster van het begin heden heeft voo die niet, wa taal“.

Neen, met di de geweldige „s mieverstand — brengt, weet d waarheden van Dr Noordmans m wel het woor loften“ goed het eerste betru ml van Marth ding van Mari wat het tweede dat zich op een an jagend“ leid zich op ée en belofte“ te in gedachte kan zoo streng — zegt de(n) d het leven“. „W dijn zak vol b Reeds hier is gereformeerde t paradijsmensch, doof“ zich tegel met schudden. heid mogen w En nu het „ phase van het v ken geen plaat de taak, de t troosteloos geste het verbond de van den mensc bij ook h.v. de van het trinitei met de triniteits is niet te zien ambt, diens opd legen — en he „prediken“ „va en bij onzen doo deuren ons te schijn van troe oment de g o arondslag en d zijn waarachtij zijn ópnemen eerste zoo scha aldus Dr Noord ouder dan het Heilige Geest, Maar wij looch Zoon geen m e

Ij Onze lezers verschil tusschen een „evangelisa maar thuis laten verstaan. „Ieder igeert in de ke onderstelling va

LEVEN

ik leven openbaar op de bespreking van staatsleer vergadering, waar verbond en congregatie aldalen tot dat worden kon, want U., maar niet hys ontzien, en was spreker, die sinds zijn woorden te veringen noch de VII. het het congres verrees ik. Maar dat dering kunnen geinig gevoel. De „crinistencongres etc thouden) heeft het één de menschen bond hebben mee. Zij heeft a. erop. Dr J. G. Ubink, ra van het gereform. gediend, tenzij dat hoek der secte zoken van voorstaand bond overgenomen, dat Dr H. Colijn gang van zaken tigd, gelijk h.v. „De t deden, en dat de r Colijn ongemoeiliche opmerkingen en te krijgen. Thans

a hoogleraren (spe argumenten komen reking waard. Lieve eden, al weet men eerbaarheid. Maar ik me gevraagd is, en in ligt van de oel ons gereformeerde enlijk gezegd: dat te bepaalde misstap erschil van meening

acussies bewijst, dat tuten begaan; maar de mogelijkheid van est men deze moge emiek haar nul ge ver het samen wer vrede. Maar wordt gedragswijziging bi de aangenomen ge met zakkelijke contr van bovenbedoeld aut, die nog steen persoonlijk aan at mij met zorg ver worden; maar al egd, wat „De Refe ef, hun kracht gaan neende) incongrue t, of soms maanden de regelen voor „het het punt, dat door moest komen en met één vinger aan net zorg vervult.

n niet zoo blij met andersdenkende e verklaring omtrent n op den ingeslagen merhand tijd genoe die of van de te beeld gaf (denk met Geref. Kbl. Leeuwar rtidurend langs hem punt (en op andere) t, des te moeilijker Men zal moeten kie „voornaam" gebaar ze reeks te besluiten K. S.

oordmans.)

mans met een enkel het verbond, al Dr O. Noordmans. historische inhoud dat het bij Dr Noord g. werkverbond, ge het voorzet immers reking, door straf te treden zullen, zo- en voorgedaan. Dit

sancties" treden alsdan op als een nieuw element; de er door in het leven geroepen toestand van verstoring, tijden, disharmonie is, juist wijl van sancties het gevolg, daarmee geteekend als niet-oorspronkelijk, als opgetreden na dat het verbond gesloten was, als realiteit van later datum. Wie dan ook dezen toestand van disharmonie, verstoring, dood „reglementair" mocht noemen, in dien zin, dat hij altijd tot „den tijd" behoort heeft, en dat hij tot die factoren te rekenen valt, welke allen tijd tegenover de eeuwigheid in „spanning", zetten, die heeft alleen reeds daarmee getoond, heel het oorspronkelijk-christelijke denken te hebben losgelaten, en met zijn hoofd het algemeene, ongetwijfelde, christelijke geloof te hebben prijsgegeven. Want dit behoort tot den geloofs- en denkinhoud van het oude christendom, dat er eerst een schepping is geweest, en daarna een verbondsluiting, met bijbehorende bepaling van sancties, die nog niet in werking behoeven te treden, doch in het verbondsstatuut zijn opgenomen, en vervolgens trouwbreuk van de zijde van den mensch, en daarna in-werking-treding der sancties, en daarna de intrede der christologische belofte, met gelijktijdige in-werking-treding daarvan, en daarna (vele eeuwen later) de vleeschwording des Woords, en het optreden van Jezus Christus hier op aarde, en daarna zijn (nog te verwachten) wederkomst.

Welnu, deze door de christelijke kerk van vele eeuwen bewust tegenover allerlei ketterij gepredikte succesvolle opeenvolging van de onderscheiden „bedeelingen" van den tijd, wordt wel door de gereformeerde theologie, maar niet door Dr Noordmans vastgehouden. Zijn principiële beschouwing omtrent de relatie van eeuwigheid en tijd staat hem niet meer toe, in dezen de trouwbelofte aan het historisch christendom gestand te doen. Onophoudelijk wordt hij van tweeën gedrongen: enerzijds trekt hem nog, en trekt hem nog aan hetgeen hem van de vaders is overgeleverd; anderzijds wordt hij door zijn semi-barthianisme gedwongen tegen hen allen te revolteren. En slechts de gebrekkigheid van de kennis, die aan de rijksuniversiteiten met betrekking tot het gereformeerde protestantisme wordt doorgegeven (ach, ware Eekhof nog in leven!), kan verklaarbaar maken, dat Dr Noordmans zich verwonderd afvraagt, of de „Pinkstertaal", die hij meent te hebben beluisterd van het begin af aan, nog wel uitdrukkingsmogelijkheden heeft voor de voozen van K. S. Inderdaad heeft ze die niet, want ze is zelf juist allesbehalve „Pinkstertaal".

Neen, met die „sancties" van het verbond, en met de geweldige „spanning", die juist — ten spijt van alle misverstand — de „verbondsgedachte" in het leven leent, weet Dr Noordmans' theologie geen raad. „De waarheden van het Evangelie zijn beloften", zegt Dr Noordmans („Herscheping", 13); en men moet hier zowel het woord „waarheden", als dat andere van „beloften" goed aankijken, eer men verder gaat. Wat het eerste betreft: „de school-leerling in ons mag de rol van Martha vervullen. De ziel zelf moet de houding van Maria aannemen", zoo oordeelt hij (7). En wat het tweede aangaat: „het gezag van het geheel, dat zich op een punt samentrekt, is niet schrik-aanjagend"... Daar waar de heele christelijke waarheid zich op één punt concentreert, ontstaat telkens een belofte" (13). „Het is goed, dat woord „belofte" in gedachten te houden. Het woord „waarheid" kan zoo streng klinken" (13). „De spreker in de kerk" — „zegt de(n) menschen den dood niet aan, maar het leven". „Wie een christelijke toespraak houdt, heeft zijn zak vol beloften."

Reeds hier is duidelijk, dat Dr Noordmans over de gereformeerde theologie met haar constructie van een paradijsmensch, die in het verbond is, en „leven en dood" zich tegelijk heeft hooren verkondigen, het hoofd moet schudden. Zou God de „leed-bidder" bij uitnemendheid mogen worden?

En nu het „werkverbond" (als chronologisch eerste fase van het verbondsverkeer) in Dr Noordmans' denken geen plaats krijgen kan, is het met het ambt, de taak, de opdracht van den mensch, al even broosteloos gesteld. Gereformeerde theologen hebben aan het verbond de ambts-gedachte, het mede-werkschap van den mensch bij God steeds ontleend; daarom zullen zij ook h.v. de christologie, hoewel ze nimmer van het triniteitsdogma scheidende, toch ook nimmer uit de triniteitsgedachte opbouwen; de tweede Adam is niet te zien zonder den eersten Adam, en diens ambt, diens opdracht, diens taak. Dr Noordmans daarentegen — en het is weer consequent — wil „Christus" „prediken", „van de Triniteit uit, die, bij Jezus' doop en bij onze doop, de schildering van de hemelsche altaar-deuren ons te zien geeft" (20). Hier wordt onder den schijn van trouw te blijven aan het kerkelijk dogma omtrent de godheid van den Christus feitelijk de grondslag en de zin ontnomen aan de verkondiging van zijn waarachtige menscheid, van zijn Adam-zijn, zijn opnemen van de gehoorzaamheidsstaken, die de eerste zoo schandelijk heeft laten liggen. „Christus" — aldus Dr Noordmans — „Christus is, evenals de Vader, onder dan het oudste stukje natuur en, evenals de Heilige Geest, echter dan het echtste stukje schrift". Maar wij loochenen dit. Men moet niet doen, alsof de Zoon geen mensch „geworden" is, en niet meenen,

dat er comparatieven en superlatieven kunnen zijn in de „echtheid".

Om al deze redenen is het conflict tusschen Dr Noordmans en de gereformeerde theologie onvermijdelijk. Het moet losbreken, juist ook op dat punt van den dogmatischen weg, waarop de één zal willen gaan spreken (uit de Schriften) over den mensch, en de ander, Dr Noordmans, dit zal weigeren. Dr Noordmans verklaart: „er is geen dogma van den mensch; wij prediken hem niet en wij gelooven niet in hem". Het klinkt verleidelijk; het is uitnemend wel te verstaan, dat zooveel, dergelijke uitspraken lezende, zich in de buurt van Calvijn wanen. Maar het is alweer een vergissing. Zoo vaak de kerk den Christus als tweeden Adam belijdt, heeft zij daarin een dogma van den mensch, predikt zij „een mensch", gelijk het trouwens met zooveel woorden in de Schrift gezegd wordt; en zij grijpt daarin terug naar wat, zelfs in theologische orde, de dogmatiek over schepping en verlossing, over maken en herstellen, uit de Schrift gevonden en verstaan en „overgegeven" heeft.

Deze dingen zijn van de grootste betekenis. Want hoe zeer wij geneigd zijn, toe te geven, dat de oudere dogmatiek in haar „locus de homine", haar „hoofdstuk over den mensch" wel eens te veel heeft willen weten, en wel eens wijzer heeft willen zijn, dan ze behoorde te zijn, anderzijds beware God ons er voor, dat deze erkenning, inplaats van zelfcorrectie, een concessie aan Dr Noordmans worden zou. In dat geval ware ze geen correctie van de dogmatiek, doch een in-staking-gaan ervan. De dogmatiek heeft wel degelijk over den mensch, zijn ambt, zijn in-ordering in den kosmos te handelen; en zij heeft uit den mond van kinderen en zuigelingen niet minder dan uit dien van vredeboden God lof te hooren zingen.

Want ook hier ligt weer één van die knepen in het niet steeds even klare verhaal van de conflicten tusschen Dr Noordmans c.s. en de gereformeerde theologen. Dr Noordmans, die eerst de christologie ten onrechte van het trinitarisch dogma heeft willen opbouwen, en daarna door het dogma van den mensch een streep gehaald heeft, komt nu met zijn papieren op tafel. Waar worden „de werkingen van de Triniteit openbaar"? De gereformeerde antwoordt: indien gij onder de „werkingen van de Triniteit" de werkingen van Vader, Zoon en Heiligen Geest verstaat, dan worden ze openbaar in den kosmos, in de wereld. De eerste Adam, en de tweede, alle oordeel en alle genade, alle bondssanctie en alle bonds-loon is een kwestie van de gansche wereld. Maar Dr Noordmans moet weer het hoofd schudden. In de buurt van Barth positie kiezende, noemt hij de „kerk" die „geloofsruimte", „waarin de werkingen van de Triniteit openbaar worden" (21). De kerk, niet de kosmos.

Hinc illae lacrimae...

En wij kunnen, als wij den barthiaanschen term „geloofsruimte" bij Dr Noordmans aantreffen, het niet laten, even enkele bladzijden terug te grijpen. „De geloofsruimte is veel hooger geworden", zegt Dr Noordmans, ziende op „een vroeger geslacht" (19, 20).

Wij zouden willen antwoorden, gelijk er geen comparatieven of superlatieven in de „echtheid" zijn, zoo zijn ze er, goed beschouwd, ook niet in de „holheid". Hier is alles uit-ge-hold; het lichaam is uitgesneden; en voor de vraag van God tot den eersten Adam „waar zijt gij?" heeft Dr Noordmans' „toespraak" feitelijk geen passende plaats. Voor het antwoord daarop nog minder. Zulk een antwoord ware hier zelfs ongepast.

K. S.

Wie onze „leider" worden wil.

We hebben in het begin van de maand Maart dadelijk na de desbetreffende publicatie in „Volk en Vaderland" de aandacht gevestigd op de manoeuvre van de N.S.B., die brochure III (staatsleer) heeft „vervallen verklaard", en aangebond, dat dit maar een schijnbeweging is, die het anti-bijbelsche standpunt dezer beweging geenszins te niet doet. We meldten toen tevens, dat een nieuwe brochure (nummer 5) was aangekondigd.

Sindsdien is deze verschenen.

We hebben ze al eens ingezien, en bijzonder onze aandacht gegeven aan dat voor gereformeerden „ontdek-kende" feit, dat „de kerk" hier „univoca" genoemd wordt; zij heeft één geluid te geven, zeggen deze politieke heeren; en de worsteling der vaders tegen den „verlichten despoot", die in het begin der vorige eeuw er net zoo over dacht, en die toen óók zijn hoofd gestooten heeft op de roomschen en de afgescheidenen, komt nu weer met één slag voor onze herinnering te staan. Ik hoop in dit blad er nog wel eens op terug te komen; voorloopig moge ik verwijzen naar wat ik in 1934 en 1935 schreef over „De Dogmatische betekenissen der Afscheiding" (Kampen, J. H. Kok) en over „Beginnel, Recht en Betekenis der Afscheiding" (Geddenboek, „Van 's Heeren Wegen", Kampen, J. H. Kok).

Wat mij thans interesseert, is dit. In zijn voorrede op die brochure V heeft de heer Mussert het over de „Farizeeërs en Schriftgeleerden", die zich hebben gewaagd aan critiek, uit een oogpunt van Schrift en belijdenis, op zijn beweging en zijn staatsleer. Farizeeërs en Schriftgeleerden.

We weten nu wel zoo ongeveer waar we aan toe zijn. Deze heer Mussert begrijpt nog niet veel van ons en onze zaken. Dat is jammer, allereerst voor hemzelf. Maar dat hij zijn onkunde zoo demonstreert, zelfs in een moment, waarin hij op zijn qui-vive wezen wil, dat is toch bij alle narigheid weer verblijdend. Want het houdt de oogen open van die gereformeerden, die nog weten wat ze willen met hun belijdenis.



De unieke positie der Kerk.

Laat ons er voor waken, dat wij niet langzamerhand krijgen een Kerk op crisis-niveau.

Het stoffelijk voortbestaan van de Kerk is geen quaestie van maatschappelijke aard.

De Heere onze God kan, als het Hem behaagt, alle millionairs van Nederland bekeeren en leden doen worden van onze Geref. Kerken.

Hij heeft duizend wegen en middelen om ons te onderhouden. Maar Hij zal geen Kerk onderhouden, die in ongehoorzaamheid haar roeping verzaakt en nalatig is om haar opdracht te vervullen.

Soms doen zich verschijnselen voor, die recht geven tot de vraag of wij niet op een verkeerden weg geraken.

Denk maar eens aan onze kerkelijke collecten. Ik vrees dat bijna allen zoo redeneeren: de Diaconie no. 1, de Kerkdienst no. 2, blijft er nog wal over, dan is dat voor den arbeid van Zending en Evangelisatie, en de overige christelijke belangen.

Van die orde dengt nu letterlijk niets en zij wijst op een verkeerd inzicht in de roeping der Kerk. Toen Christus na de opstanding aan de elve verscheen, heeft Hij een andere orde gevolgd.

Deze orde: eerst de Wereldzending, daarna het Ambt, daarna het Instituut (Joh. 20:21—23.)

Wij zullen niet uit de verdrietelijke financiële beslommeringen uitkomen, als wij ook hierin niet gehoorzaam worden aan Christus, den Koning der Kerk.

De Kerk bestaat niet om haar zelfs wil, zij bestaat niet om een toevlucht te bieden aan haar leden, zij is er voor haar Koning, voor haar God.

Haar levenstaak is de wereld terug te roepen tot den dienst Gods.

In de vervulling van die taak is haar brood zeker en haar water gewis.

Maar wee haar, als zij zich laat deformeeren tot een asiel voor geestelijke zelfzucht!

Wij vragen ons bij 't wankelen der fundamenteën in onze dagen af: wat zal er blijven staan? Hoe zal de wereld, hoe zal ons land er over enkele jaren uitzien?

Helaas! het groote deel der menschen vraagt dat: met de handen in de zakken!

Zoals een mensch naar de lucht kijkt en zegt: zal het gaan regenen of droog blijven?

Het woord oordeel schijnt geheel uit het spraakgebruik verdwenen te zijn.

Als wij nog prediken in de wereld, prediken wij onwerkelijke liefheden, maar roepen niet tot bekeering vóór de oordeelen uitbreken.

De Kerk verstaat van haar wereldtaak nog zoo goed als niets!

Schrikt u wel eens als u den Bijbel leest?

Toe, leest u dan toch eens goed de Brieven van Gods Apostelen!

Laat het toch eens tot u mogen doordringen, hoe deze mannen de Verlossing hebben verstaan en gepredikt.

Mag ik u ditmaal eens wijzen op Efeze 1:17—23?

Met het oog op de ingewikkelde zinnen parafraseer ik het maar op mijn wijze.

Hoort dan Paulus spreken over de unieke positie van de Kerk in deze wereld!

„Och, dat gij God beter moogt leeren kennen! De Heilige Geest openbare u deze drie dingen.

Het ideaal, dat God u heeft voorgesteld. De heerlijke werkelijkheid, die Hij de heiligen zal doen bereiken.

Zijn energieke actie, die Hij daartoe in de geloovigen ontwikkelt!

Hij heeft die betoond in de opstanding van Christus.

God heeft Christus gezet aan Zijn rechterhand in de hemelen omhoog.

Vér boven elk soort van overheid, elk ambt, elk talent en welken invloed ook.

Zijn Naam is edeler dan elken naam, hetzij in de historie hetzij in de eeuwigheid.

God heeft alle dingen gelegd aan de voeten van Christus.

Die Gebieder over alle dingen heeft God aan de Gemeente gegeven als haar Hoofd.

Zijn lichaam is zij.

Hij vervult haar met al de genade, die in Hem is.

En zij vervult alle verhoudingen in het leven met Hem!

N. B.

Intusschen is het een pijnlijke situatie: gereformeerden zijn er, die des Zondags „heilige handen" naar omhoog willen heffen in het gezelschap van dezelfde menschen, die hun „leider" Farizeeërs en Schriftgeleerden noemt! Wij weten nu, wie die heer is, die onze „leider" worden wil, zijn spraak maakt hem openbaar. Weten we ook, wie zij zijn, wier publieke spraak des Zondags een andere is dan in de andere dagen der week?

K. S.

1) Onze lezers moeten hier vooral hun wijsheid over het verschil tusschen een „preek" in de „institutionele" kerk en een „evangelisatie-toespraak" voor evangelisatie-objekten naar thuis laten. Zij zouden daarmee Dr N. slechts verkeerd verstaan. Ieder, die een christelijke toespraak houdt, spreekt in de kerk, z.i. (3). „De „kerk" is de groote vooronderstelling van iedere christelijke toespraak" (4).